

Uciążliwość zapachowa przedsięwzięć

Odour nuisance of projects

Обременительность, связанная с неприятным запахом при реализации проектов

Ароматна незручність заходів

JACEK JOACHIM KRYSZEK

Dr hab. inż., Politechnika Łódzka

e-mail: jacek.krystek@p.lodz.pl, <https://orcid.org/0000-0002-7251-9675>

Streszczenie: Uciążliwość zapachowa jest zagadnieniem, które nie doczekało się do tej pory regulacji ustawowej. Powoduje to różne problemy zarówno dla inwestorów, którzy planują przedsięwzięcia mogące emitować odory, ale jeszcze bardziej dla ludzi, którzy muszą przebywać w pobliżu takich zakładów. Istnieje możliwość oznaczania pojedynczych substancji, które charakteryzują się nieprzyjemnym zapachem (np. amoniak, siarkowodór, merkaptany, aminy), a których stężenia w środowisku są limitowane prawnie. Nieprzyjemny zapach, szczególnie w procesach gospodarki komunalnej czy wielkotowarowego chowu i hodowli zwierząt, pochodzi jednak najczęściej z wielu substancji (nawet do kilkuset). Oznaczanie pojedynczych substancji w takich przypadkach nie przynosi żadnych rezultatów. Istnieje natomiast metoda olfaktometrii dynamicznej, która w znormalizowanym postępowaniu pozwala na oznaczanie uciążliwości zapachowej. Wydaje się celowym jak najszybsze wprowadzenie w polskim systemie prawnym rozwiązań, które regulowałyby zagadnienie uciążliwości zapachowej.

Słowa kluczowe: odory, oddziaływanie na środowisko, jakość powietrza

Summary: Odour nuisance is a matter not yet regulated by law. This causes various issues for investors who are planning projects that may emit odour but even more problems for people who have to stay around such plants. It is possible to determine individual substances that are characterised by an unpleasant odour (e.g. ammonia, hydrogen sulphide, thioalcohol, amines) and the concentration of which in the natural environment is limited by law. However, unpleasant odour, especially in the processes of municipal management or large-scale animal husbandry and breeding, most often comes from many substances (up to several hundred). The determination of individual substances in such cases does not bring any results. However, there is a method of dynamic olfactometry, which allows the determination of odour nuisance in a standardised procedure. It seems advisable to introduce solutions in the Polish legal system, as soon as possible, that would regulate the problem of odour nuisance.

Key words: odour, environmental impact, air quality

Резюме: Обременительность, связанная с неприятным запахом – это вопрос, который еще не получил законодательного регулирования. Этот факт создает различные проблемы как для инвесторов, планирующих проекты, которые могут источать зловоние, так и для людей, которым приходится жить в непосредственной близости от таких предприятий. Можно определить отдельные вещества, характеризующиеся неприятными запахами (например, аммиак, сероводород, меркаптаны, амины), концентрация которых в окружающей среде ограничена законом. Однако неприятные запахи, особенно в процессах муниципальных предприятий и крупных животноводческих хозяйств, обычно возникают из-за многих веществ (до нескольких сотен). Определение отдельных веществ в таких случаях не дает никаких результатов. С другой стороны, существует метод динамической ольфактометрии, который позволяет измерять уровень неприятных запахов в рамках стандартизированной процедуры. Представляется целесообразным как можно скорее ввести в польскую правовую систему решения, которые будут регулировать вопрос обременительности, связанной с неприятным запахом.

Ключевые слова: неприятные запахи, воздействие на окружающую среду, качество воздуха

Резюме: Ароматна незручність – це проблема, яка досі не має нормативного врегулювання. Це створює різні проблеми як для інвесторів, які планують заходи, що можуть розповсюджувати запахи, але тим більше для людей, які мають залишатися поблизу таких закладів. Є можливість індивідуального позначення речовини, що має неприємний запах (наприклад аміак, сірководень, меркаптан, аміни), концентрація яких у навколишньому середовищі обмежена законом. Однак, неприємний запах, особливо в процесах муніципального управління або великого фермерства розведення тварин, найчастіше виходить з багатьох речовин (до кількох сотень). Визначення одиничних речовин у таких випадках не приносить результатів. Існує, однак, метод динамічної ольфактометрії, який у нормалізованій процедурі дозволяє визначити неприємний запах. Здається цілеспрямованим найшвидше впровадження рішень, які б регулювали в польській правовій системі проблему ароматної незручності.

Ключові слова: запахи, вплив на навколишнє середовище, якість повітря

Wstęp

Uciążliwe zapachy (odory), które czasami powstają podczas funkcjonowania przedsiębiorstwa, powodują problemy nie tylko techniczne, społeczne czy zdrowotne, ale również prawne. W artykule przeanalizowano, jak zmieniało się podejście do tego tematu w ostatnich latach oraz zaproponowano działania, jakie powinno się podjąć, żeby uciążliwość zapachowa nie była dokuczliwa w sąsiedztwie przedsiębiorstwa, które emitują takie substancje.

Zagadnienia prawne uciążliwości odorowej oraz przepisy regulujące to zagadnienia były już omawiane przez Elżę Jachnik¹, Marka Górskiego², Izabelę Sówkę, Annę Bokową, Łukasza Pachurkę i Agnieszkę Grzelkę³, Michała Hejbudzkiego⁴, Jacka Krystka⁵ czy Monikę Wierzbińską i Bożenę Świeńczyk⁶. Ponieważ jednak dalej zagadnienie to nie znalazło unormowania w polskich przepisach prawnych, wydaje się, że konieczne jest jego ponowne przeanalizowanie i postawienie *de lege ferenda* propozycji rozwiązania problemu, lecz przy uwzględnieniu uwarunkowań technicznych możliwości oznaczania odorów.

¹ E. Jachnik, *Prawne aspekty ochrony zapachowej jakości powietrza*, Przegląd Prawa Rolnego 2017, nr 1 (20), s. 149–163.

² M. Górski, *Regulacje odorowe (część 1)*, Przegląd Komunalny 2016, nr 12, s. 16–17; tenże, *Regulacje odorowe (część 2)*, Przegląd Komunalny 2017, nr 1, s. 20–21; tenże, *Regulacje prawne w zakresie uciążliwości odorowych (część 3)*, Przegląd Komunalny 2017, nr 2, s. 20–21.

³ I. Sówka, A. Bokowa, Ł. Pachurka, A. Grzelka, *Najważniejsze regulacje odorowe obowiązujące w Polsce i Kanadzie*, Przegląd Komunalny 2017, nr 4, s. 15–18.

⁴ M. Hejbudzki, *Publicznoprawne formy przeciwdziałania zjawisku tzw. uciążliwości odorowej wynikającej z działalności rolniczej opartej na produkcji trzody chlewnej w fermach wielkotowarowych*, Acta Scientiarum Polonorum, Administratio Locorum 2018, t. 17, nr 4, s. 347–362.

⁵ J. Krystek, *Ocena oddziaływania na środowisko. Teoria i praktyka*, Warszawa 2020, s. 414–417.

⁶ M. Wierzbińska, B. Świeńczyk, *Regulacje prawne w Polsce i krajach UE w zakresie ochrony powietrza ze szczególnym uwzględnieniem aspektu uciążliwości odorowej*, Inżynieria Ekologiczna 2020, t. 21, nr 2, s. 1–14.

W pracy zastosowano metodę prawno-dogmatyczną do analizy przepisów prawnych oraz orzecznictwa. Dodatkowo posłużono się metodą historyczną ukazującą zmiany w orzecznictwie.

1. Podstawy prawne

Podstawowym aktem prawnym, który w Polsce reguluje zagadnienia oddziaływania na środowisko, jest ustawa Prawo ochrony środowiska⁷. Po pierwsze przeciwdziałanie zanieczyszczeniom ma polegać na zapobieganiu lub ograniczaniu wprowadzania do środowiska substancji lub energii (art. 137). Według Krzysztofa Gruszeckiego przepis ten jest rozwinięciem zasady przezorności wynikającej z art. 6 ustawy, ponieważ obowiązuje zarówno podmioty korzystające ze środowiska, jak i organy administracji, które prowadzą działania reglamentujące, do uwzględnienia w tym procesie obowiązku podejmowania działań prewencyjnych w zakresie zarządzania środowiskiem⁸. Marek Górski, odnosząc się do art. 137 Prawa ochrony środowiska, uznał, że jest to przepis mający charakter ogólnych wytycznych w stosunku do uregulowań zawartych w całym tytule III i tym samym powinien być brany pod uwagę przy wszelkich działaniach związanych z kształtowaniem lub oceną emisji, z punktu widzenia zgodności jej zakresu z wymaganiami ochrony środowiska⁹. Edward Radziszewski, komentując ten sam zapis, pojęcie „przeciwdziałanie zanieczyszczeniom” wyjaśnił jako zapobieganie i ograniczanie wprowadzania do środowiska substancji i energii¹⁰. Przez zanieczyszczenie środowiska według tego samego autora należy rozumieć „emisję, która jest szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, powoduje szkody w dobrach materialnych, pogarsza walory estetyczne środowiska lub przeszkadza albo nawet uniemożliwia korzystanie ze środowiska w inny sposób”¹¹. Uciążliwość zapachowa jest właśnie czynnikiem, który może przeszkodzić lub nawet uniemożliwić korzystanie z pewnych terenów.

Po drugie, wprowadzanie do środowiska wytwarzanej, wykorzystywanej lub transportowanej substancji jest dopuszczalne wyłącznie w zakresie, w jakim jest to konieczne w związku z charakterem prowadzonej działalności (art. 158 ustawy

⁷ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 z późn. zm.

⁸ K. Gruszecki, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 328.

⁹ M. Górski, w: M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 447.

¹⁰ E. Radziszewski, *Prawo ochrony środowiska. Przepisy i komentarz*, Warszawa 2003, s. 188–189.

¹¹ Tamże.

Prawo ochrony środowiska). Krzysztof Gruszecki uważa takie brzmienie przepisu za „jeden z instrumentów służących realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, która musi być uwzględniana przy podejmowaniu wszystkich działań (zarówno reglamentowanych, jak i niereglamentowanych), w wyniku których następuje wprowadzenie substancji do środowiska”¹².

Dodatkowo eksploatacja instalacji lub urządzenia nie powinna powodować przekroczenia standardów emisyjnych (art. 141 ust. 1), a jednocześnie oddziaływanie instalacji lub urządzenia nie powinno powodować pogorszenia stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrożenia życia albo zdrowia ludzi (art. 141 ust. 2).

Ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 222 ust. 1 określiła, że w przypadku braku standardów emisyjnych i dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu, można emitować gazy i pyły do powietrza, tak aby nie zostały przekroczone poziomy stężenia wartości odniesienia substancji w powietrzu lub wartości odniesienia substancji zapachowych w powietrzu. Komentując ten artykuł, Marek Górski odniósł się do pojęcia „wartość odniesienia”, które w ustawie nie zostało zdefiniowane, ale wydaje się być swoistym surogatem standardu emisyjnego. Zdaniem tego autora podstawowa różnica pomiędzy standardami emisyjnymi jakości środowiska (powietrza) a wartościami odniesienia leży w braku obowiązku badania przestrzegania tych ostatnich. Wartości odniesienia dla substancji mają tylko charakter instrumentu pomocniczego podczas ustalania ilości gazów i pyłów dopuszczonych do wprowadzenia do powietrza w pozwoleniu emisyjnym¹³.

Wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu określa rozporządzenie Ministra Środowiska¹⁴. Wśród substancji, dla których określono wartości odniesienia, wiele jest takich, które uznajemy za odorocenne, jak np. amoniak, aldehyd octowy, dimetyloamina, etylenodiamina, siarkowodór czy disiarczek dimetylu. Również inne substancje, z listy 167 określonych w tym rozporządzeniu, mogą być uciążliwe zapachowo.

Wartości odniesienia substancji zapachowych w powietrzu oraz metody oceny zapachowej jakości powietrza może ustalić w rozporządzeniu, zgodnie z upoważnieniem zawartym początkowo w art. 86 ust. 3, a od 28 lipca 2005 r. w art. 222 ust. 5 ustawy Prawo ochrony środowiska¹⁵, minister właściwy do spraw klimatu

¹² K. Gruszecki, *Prawo ochrony środowiska...*, s. 361–362.

¹³ M. Górski, w: M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska...*, s. 675.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu, Dz. U. z 2010 r. Nr 16, poz. 87.

¹⁵ Ustawa z dnia 18 maja 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2005 r. Nr 113, poz. 954 z późn. zm.

(wcześniej środowiska), w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia. Rozporządzenie takie nie zostało jednak do tej pory wydane.

Pojawiły się też próby wprowadzenia ustawy o minimalnej odległości dla planowanego przedsięwzięcia sektora rolnictwa, którego funkcjonowanie może wiązać się z ryzykiem powstawania uciążliwości zapachowej. Prace nad takim projektem ustawy w kadencji 2015–2019 nie zostały zakończone uchwaleniem ustawy¹⁶. W bieżącej kadencji Sejmu ponownie podjęto takie prace¹⁷. Projekt zakłada, że minimalna odległość, w jakiej mogą być lokalizowane planowane przedsięwzięcia sektora rolnictwa, jest równa liczbie DJP (dużych jednostek przeliczeniowych zwierząt) w przypadku chowu lub hodowli zwierząt w liczbie nie mniejszej niż 210 DJP i nie większej niż 500 DJP lub 500 m w przypadku chowu albo hodowli zwierząt w liczbie równej lub większej niż 500 DJP. Określenie minimalnej odległości (jeżeli zostanie uchwalone) będzie zapewne krokiem w kierunku zmniejszenia uciążliwości zapachowej, ale niestety to rozwiązanie dotyczy tylko niektórych rodzajów przedsięwzięć mogących być źródłem uciążliwości zapachowych. Wątpliwości budzi również ustalenie odległości 500 m dla największych obiektów chowu lub hodowli zwierząt, która może okazać się zbyt mała, by zapobiec uciążliwościom zapachowym.

Ponieważ ewentualna ustawa ustalająca minimalną odległość dla planowanego przedsięwzięcia sektora rolnictwa nie będzie w stanie uregulować wszystkich spraw dotyczących uciążliwości zapachowych, postuluje się wprowadzenie ustawy o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej¹⁸. Założenie do projektu ustawy o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej opracowano w 2010 r.¹⁹, ale od tej pory, mimo zgłaszanych postulatów o konieczności takiej regulacji prawnej, prace nie posuwają się do przodu.

W 2016 r. Ministerstwo Środowiska wprowadziło Kodeks Przeciwdziałania Uciążliwości Zapachowej²⁰. W tym samym roku wykonane zostało również opracowanie, które określiło listę substancji i związków chemicznych, które są przyczyną

¹⁶ Projekt ustawy o minimalnej odległości dla planowanego przedsięwzięcia sektora rolnictwa, którego funkcjonowanie może wiązać się z ryzykiem powstawania uciążliwości zapachowej, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12321413/katalog/12579313#12579313> [dostęp: 20.07.2022 r.].

¹⁷ Projekt ustawy o minimalnej odległości dla planowanego przedsięwzięcia sektora rolnictwa, którego funkcjonowanie może wiązać się z ryzykiem powstawania uciążliwości zapachowej, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12347400/katalog/12791852#12791852> [dostęp: 20.07.2022 r.].

¹⁸ I. Sówka, L. Karski, *W oczekiwaniu na ustawę odorową*, *Przegląd Komunalny* 2018, nr 3, s. 8–10.

¹⁹ Założenia do projektu ustawy o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej, https://www.odory.zut.edu.pl/fileadmin/pliki/odory/PRAWO/Zaloz_ustaw_2011.pdf [dostęp: 21.07.2022 r.].

²⁰ Kodeks Przeciwdziałania Uciążliwości Zapachowej, <https://www.gov.pl/web/klimat/uciazliwosc-zapachowa> [dostęp: 20.07.2022 r.].

uciążliwości zapachowej²¹. W 2020 r. Ministerstwo Klimatu i Środowiska opublikowało kolejny dokument, który określa bezpieczne odległości od zabudowań dla przedsięwzięć, których funkcjonowanie wiąże się z ryzykiem powstawania uciążliwości zapachowej²². Dla przedsięwzięć chowu i hodowli zwierząt odległość bezpieczną ustalono na 500 m, dla przedsięwzięć sektora komunalnego (składowiska odpadów, kompostownie, oczyszczalnie ścieków czy instalacje mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów) – 1500 m, natomiast bezpieczna odległość dla innych obiektów ma zostać wyznaczona na podstawie wyników pomiarów i/ lub modelowania matematycznego. Dokumenty te nie mają jednak mocy prawnej i obecnie są tylko swego rodzaju zaleceniami.

2. Uciążliwość zapachowa w orzecznictwie

Sądy administracyjne różnie traktowały zagadnienie emisji odorów do atmosfery. Bardzo często następowało to poprzez odwołanie do art. 85 ustawy Prawo ochrony środowiska. Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził w jednym z wyroków, że „zapach czy też odór jest substancją niemierzalną. Zapachy, pomimo że mogą być uciążliwe nie mogą być badane, gdyż w polskim systemie prawnym nie obowiązują normy prawne, które odnosiłyby się do zapachów”²³. Dalej sąd zauważył, że w tej sytuacji za podstawę ustalania uciążliwości zapachowej gnojowicy mogą być przyjmowane średnioroczne i godzinowe stężenia amoniaku i siarkowodoru, dla których to substancji zdefiniowano w polskim systemie prawnym dopuszczalne poziomy w powietrzu. W kolejnym wyroku Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że w polskim prawie brak jest przepisów określających dopuszczalne standardy zapachowe, jak i brakuje metodyki pomiaru zapachu²⁴. Powyższe uzasadnienia powtarzane były w wyrokach sądów administracyjnych, np. Naczelne-

²¹ J. Zwoździak, M. Dziewa, Ł. Szałata, K. Kwiecińska, M. Cuske, A. Piechocka, N. Bartosik, *Lista substancji i związków chemicznych, które są przyczyną uciążliwości zapachowej*, <https://www.gov.pl/web/klimat/uciazliwosc-zapachowa> [dostęp: 20.07.2022 r.].

²² I. Rackiewicz, E. Płuska, T. Przybyła, M. Rosicki, T. Schönfelder, I. Sobecki, U. Miller, I. Sówka, *Bezpieczne odległości od zabudowań dla przedsięwzięć, których funkcjonowanie wiąże się z ryzykiem powstawania uciążliwości zapachowej*, <https://www.gov.pl/web/klimat/uciazliwosc-zapachowa> [dostęp: 20.07.2022 r.].

²³ Wyrok NSA z dnia 2 lutego 2010 r., II OSK 223/09, LEX nr 592007.

²⁴ Wyrok NSA z dnia 8 grudnia 2009 r., II OSK 1902/08, LEX nr 580978.

go Sądu Administracyjnego²⁵, czy też Wojewódzkich Sądów Administracyjnych w Poznaniu²⁶, Łodzi²⁷, Warszawie²⁸. Warto ponadto przytoczyć fragment wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu, który stwierdził, że: „Skoro więc zapach czy też odór jest substancją niemierzalną, to w świetle obowiązujących przepisów, z samej tylko uciążliwości zapachowej nie sposób wywodzić braku podstaw do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia”²⁹.

W orzecznictwie można jednak zauważyć inne podejście do kwestii uciążliwych zapachów. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gorzowie Wielkopolskim zauważając, że mimo, że nie istnieją regulacje normatywne parametrów wielkości stężeń zapachowych w powietrzu, to nie oznacza to, „że analiza uciążliwości z tym związanych może być przez organ pomijana”³⁰. Oraz dalej, „iż wobec braku ustawy normującej sposób i zakres badania i oddziaływania odorów na środowisko podstawę orzekania w przedmiotowej sprawie winna stanowić przede wszystkim skala zjawiska oraz możliwy zakres środków służących ograniczeniu tej uciążliwości, które w rozpoznawanej sprawie prowadzą do konfliktów społecznych”. Dalej sąd podkreślił, że rzeczą organu administracji „było wypowiedzenie się na temat skali tego zjawiska, możliwości jego zminimalizowania oraz wpływu tych uciążliwości na zdrowie i życie ludzi”. Wynika to z tego, że znane są zarówno choroby somatyczne związane z narażeniem na uciążliwe zapachy (alergie, zapalenia oskrzelików płucnych, czyli płuco farmera), jak i psychiczne, które są związane z długotrwałym przebywaniem w środowisku obciążonym odorami. Ten tok rozumowania nie został podważony przez Naczelny Sąd Administracyjny w postępowaniu kasacyjnym³¹.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu stwierdził, że „fakt, że w Polsce nie obowiązują jeszcze antyodorowe uregulowania prawne obejmujące fermy hodowlane, nie zwalnia organu prowadzącego postępowanie w przedmiocie pozwolenia na budowę od uwzględnienia uciążliwości odorowych na etapie ustalania stron postępowania”³². Argumentacja ta nie znalazła uznania w wyroku kasacyjnym wy-

²⁵ Wyrok NSA z dnia 8 lipca 2014 r., II OSK 253/13, LEX nr 1519320 oraz z dnia 20 grudnia 2013 r., II OSK 1620/12, LEX nr 1792327.

²⁶ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 21 marca 2012 r., IV SA/Po 818/11, LEX nr 1146117 oraz z dnia 29 grudnia 2016 r., IV SA/Po 761/16, LEX nr 2240949.

²⁷ Wyrok WSA w Łodzi z dnia 4 października 2017 r., II SA/Łd 551/17, LEX nr 2376287.

²⁸ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 marca 2014 r., VIII SA/Wa 911/13, LEX nr 1448254.

²⁹ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 18 stycznia 2018 r., IV SA/Po 1146/17, LEX nr 2463027.

³⁰ Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 24 czerwca 2010 r., II SA/Go 303/10, LEX nr 643718.

³¹ Wyrok NSA z dnia 18 września 2012 r., II OSK 1459/12, LEX nr 1971173.

³² Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 11 października 2012 r., IV SA/Po 544/12, LEX nr 1242216.

danym przez Naczelnny Sąd Administracyjny³³, który w uzasadnieniu powołał się na argumentację zawartą w przytaczanym już wyroku NSA (II OSK 1620/12), czyli że brak jest normy dotyczącej ochrony powietrza przed zapachami, lecz tylko przed określonymi substancjami w powietrzu. Dodatkowo sąd apelacyjny oświadczył, że jeżeli w ostatecznej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wykluczono możliwość oddziaływania analizowanego przedsięwzięcia na inne nieruchomości, to przepisy określające ochronę powietrza nie mogą być podstawą przyznania statusu strony w postępowaniu na udzielenie pozwolenia na budowę.

W kolejnej sprawie, dotyczącej instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie stwierdził, że „brak norm prawnych w zakresie oddziaływań odorowych powodowanych przez eksploatację instalacji nie może usprawiedliwiać braku stosowania instrumentów prawnych wynikających z zasad: prewencji i przezorności. Punktem wyjścia wszystkich działań podejmowanych w celu przeciwdziałania powodowania pogorszenia stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrożenia życia lub zdrowia ludzi powinny być zasady: prewencji i przezorności. Zasady te przewidują bowiem obowiązek podejmowania pewnych czynności dla zapobiegania negatywnemu oddziaływaniu na środowisko, zanim jeszcze ono powstanie”³⁴. W tej sprawie wywiedziona została apelacja. Naczelnny Sąd Administracyjny potwierdził sposób rozumowania sądu pierwszej instancji, stwierdzając m.in.: „Dlatego też nawet brak norm prawnych obowiązujących w przedmiocie oddziaływań odorowych powstałych podczas eksploatacji przedmiotowej instalacji nie wyklucza zastosowania w danej sprawie przepisu art. 364 p.o.ś. po ustaleniu, że jest to emisja szkodliwa dla zdrowia ludzi, ponieważ oddziaływanie na środowisko w rozumieniu art. 3 pkt 11 p.o.ś. jest to także oddziaływanie na zdrowie ludzi”³⁵.

Podobna sprawa i rozstrzygnięcie dotyczyło kompostowni odpadów zielonych. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie uznał, że odory mogą mieć negatywny wpływ na zdrowie ludzi, a to, że ustawodawca polski „nie ustanowił norm odorowych nie oznacza przecież, że organ ochrony środowiska nie może podjąć żadnych czynności mających służyć ich ograniczeniu”³⁶. Naczelnny Sąd Administracyjny rozpatrując skargę kasacyjną od tego wyroku, zgodził się z wyrokiem sądu pierwszej instancji, że brak norm w przedmiocie oddziaływań odorowych nie wyklucza zastosowania w danej sprawie art. 364 ustawy Prawo ochrony środowiska, gdyż jeżeli emisja jest szkodliwa dla ludzi, to zgodnie z rozumieniem art. 3 pkt 11

³³ Wyrok NSA z dnia 8 lipca 2014 r., II OSK 253/13, LEX nr 1519320.

³⁴ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 stycznia 2017 r., IV SA/Wa 2181/16, LEX nr 2394737.

³⁵ Wyrok NSA z dnia 12 lutego 2018 r., II OSK 1157/17, LEX nr 2471011.

³⁶ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 kwietnia 2017 r., IV SA/Wa 312/17, LEX nr 2337638.

tej regulacji jest tym samym negatywnie oddziałująca na środowisko³⁷. Oba wyroki doczekały się aprobujących glos Mirosława Karpiuka³⁸.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w jednej ze spraw uznał, że badanie wpływu planowanego przedsięwzięcia na środowisko winno obejmować również wpływ na zdrowie ludzi, a w kontekście uciążliwości odorowych oprócz zdrowia somatycznego także na zdrowie psychiczne³⁹. Sąd podkreślił, że odory m.in. obniżają komfort życia. Mogą wywoływać wiele dolegliwości, takich jak: rozdrażnienie, ból głowy, nudności, trudności z koncentracją, utratę łaknienia, trudności z zasypianiem i szereg innych niekorzystnych objawów. Oddziaływanie odorów można porównać do działania hałasu. Oraz dalej: „Stwierdzenie nadmierności tego wpływu, ocenianego przez pryzmat fundamentalnych dla prawa ochrony środowiska zasad prewencji oraz przezorności (art. 6 ust. 1 i 2 p.o.ś. oraz art. 191 ust. 1 i 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej), uzasadniać może odmowę ustalenia środowiskowych uwarunkowań przedsięwzięcia”.

Badając sprawę uciążliwości zapachowej w kontekście oceny oddziaływania na środowisko, Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że przeciwdziałanie odorom musi być brane pod uwagę w trakcie tej procedury oceny indywidualnej, gdyż odory powstające na skutek funkcjonowania mogą wywierać bezpośredni i pośredni negatywny wpływ zarówno na środowisko, jak i na zdrowie i warunki życia ludzi⁴⁰.

Naczelny Sąd Administracyjny rozstrzygał też sprawy związane z uciążliwością zapachową, a odnoszące się do aspektów planowania przestrzennego. Dotyczyły one ograniczenia wielkości hodowli zwierząt. W pierwszej sprawie NSA uznał, że wprowadzenie górnego limitu hodowli i chowu zwierząt mieści się w granicach władztwa planistycznego, które posiadają organy gminy. Ograniczenie prawa własności nastąpiło więc w interesie okolicznych mieszkańców, a także potrzeby ochrony przyrody i środowiska naturalnego. Przekroczenie władztwa planistycznego nastąpiłoby dopiero wtedy, gdyby rozwiązania planistyczne były dowolne i pozbawione uzasadnienia merytorycznego⁴¹.

Jeszcze dalej znaczenie władztwa planistycznego podkreślił Naczelny Sąd Administracyjny w kolejnej sprawie. Sąd administracyjny stwierdził, że „ochrona

³⁷ Wyrok NSA z dnia 12 lutego 2018 r., II OSK 2524/17, LEX nr 2471012.

³⁸ M. Karpiuk, *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 19 kwietnia 2017 r. (IV SA/Wa 312/17)*, *Studia Iuridica Lublinensia* 2018, t. 27, nr 4, s. 141–152; tenże, *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 lutego 2018 r. (II OSK 2524/17)*, *Studia Iuridica Lublinensia* 2019, t. 28, nr 1, s. 185–194.

³⁹ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 września 2020 r., IV SA/Wa 2720/19, LEX nr 3067921.

⁴⁰ Wyrok NSA z dnia 19 marca 2019 r., II OSK 1097/17, LEX nr 2647517.

⁴¹ Wyrok NSA z dnia 6 lutego 2015 r., II OSK 2233/13, LEX nr 1658127.

środowiska jako dobra wspólnego ogranicza własność w ten sposób, że ma ono służyć nie tylko właścicielowi, lecz każdemu człowiekowi”. Oraz dalej: „Środowisko jest dobrem wspólnym i jednocześnie ochrona środowiska jest celem publicznym. Oznacza to, że każdy element środowiska, w tym jakość powietrza, ma jednakową wartość podlegającą ochronie prawnej w konfrontacji z takim prawem podstawowym jak ochrona prawa własności. Ochronie środowiska i zdrowia w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przysługuje zatem taka sama ochrona prawna jak prawu własności”. Odnosząc się do kwestii braku norm odorowych, sąd uznał, że „skoro w polskim porządku prawnym nie istnieją tzw. normy odorowe oraz brak jest metodyki pomiaru zapachu, to organ planistyczny gminy ma prawo do wprowadzenia w planie miejscowym zakazów i ograniczeń dotyczących zwiększania produkcji hodowlanej w celu ograniczania emisji odorów. Odory, emitowane przez obiekty gospodarcze położone w bezpośrednim sąsiedztwie terenów budownictwa jednorodzinnego, stanowią nie tylko uciążliwość dla mieszkańców, ale także mogą powodować zagrożenie dla zdrowia mieszkańców i stanowić zanieczyszczenie w rozumieniu art. 3 pkt 49 p.o.ś.”⁴².

Ale sprawa uciążliwości była przedmiotem nie tylko postępowań przed sądami administracyjnymi. Sprawy dotyczące odorów rozstrzygały również sądy cywilne. W pierwszej sprawie Sąd Apelacyjny w Gdańsku rozpatrywał sprawę naruszenia dóbr osobistych przez emisję odorów od pozwanej spółki zajmującej się gromadzeniem i przetwarzaniem odpadów komunalnych. Sąd uznał, że naruszenie dóbr osobistych poprzez imisję nieprzyjemnych zapachów nie może być oparte na subiektywnych odczuciach, tylko na obiektywnych ocenach, co może uzasadniać potrzebę dopuszczenia dowodów z opinii z zakresu wiadomości specjalnych⁴³. Kolejna sprawa także dotyczyła naruszenia dóbr osobistych w związku z uciążliwością zapachową oczyszczalni ścieków. Sąd uznał, że odory wpłynęły na stan psychiczny powodów, przez co zostały naruszone ich dobra osobiste⁴⁴.

Inna sprawa, dotycząca emisji odorów z kurnika, rozpatrywana była przez Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej. Sąd oddalił powództwo o zakazanie pozwanym prowadzenia hodowli drobiu w spornym obiekcie, ale nakazał pozwanym, w terminie trzech miesięcy, ograniczenie stężenia uciążliwych zapachów emitowanych z budynku przeznaczonego na kurnik przez wprowadzenie co najmniej jednej skutecznej metody ograniczania uciążliwych zapachów⁴⁵.

⁴² Wyrok NSA z dnia 14 marca 2018 r., II OSK 1281/16, LEX nr 2469106.

⁴³ Wyrok SA w Gdańsku z dnia 17 lutego 2015 r., I ACa 448/14, LEX nr 1765943.

⁴⁴ Wyrok SR w Belchatowie z dnia 20 grudnia 2018 r., I C 311/15, LEX nr 2622641.

⁴⁵ Wyrok SO w Bielsku-Białej z dnia 14 marca 2019 r., II Ca 116/17, LEX nr 2668933.

3. Źródła uciążliwości zapachowej

Nieprzyjemny zapach może pochodzić od jednej substancji, ale zwykle ma to miejsce w przemysłowych procesach technologicznych i najczęściej jest możliwe zainstalowanie urządzeń eliminujących (wychytujących) taką substancję. Dla instalacji, które wymagają pozwolenia zintegrowanego dodatkowym czynnikiem, który może ograniczyć emisję substancji złośliwych, można przyjąć wymogi najlepszej dostępnej techniki (BAT)⁴⁶. Inaczej sytuacja ma się podczas emisji rozproszonej, czyli głównie podczas procesów przetwarzania odpadów komunalnych, oczyszczania ścieków czy wielkoskalowego chowu i hodowli zwierząt. Odór zwykle pochodzi od skomplikowanej mieszaniny różnych związków chemicznych. W przypadku gnojownicy może dochodzić do emisji około 400 lotnych związków organicznych i nieorganicznych o znacznej uciążliwości zapachowej⁴⁷. W gazach powstających w oczyszczalniach ścieków zidentyfikowano natomiast 460 substancji, z czego 100 z nich zalicza się do odorów⁴⁸. Zagadnieniami powstawania, identyfikacji i oddziaływania uciążliwych zapachów zajmowała się szeroko Izabela Sówka⁴⁹. Tak złożone mieszaniny związków chemicznych powodujących powstawanie odorów determinują sposoby ich oznaczania.

4. Metody badania uciążliwości zapachowej

Problemy z oceną uciążliwości odorowej wynikają z tego, że brak jest jednej metody jej określania⁵⁰. Zasadniczo istnieją dwie drogi badania uciążliwości zapachowej.

⁴⁶ J. Bujny, M. Maśliński, *Zwalczanie uciążliwości zapachowych w świetle aktualnie obowiązujących przepisów prawnych*, *Finanse Komunalne* 2018, nr 1–2, s. 23–40.

⁴⁷ A. Smurzyńska, J. Dach, Z. Dworecki, W. Czekala, *Emisje gazowe podczas gospodarki gnojownicą*, *Inżynieria i Ochrona Środowiska* 2016, t. 19, nr 1, s. 109–125.

⁴⁸ K. Szymański, B. Janowska, J. Piekarski, *Metodologiczne aspekty badania substancji odorowych w otoczeniu oczyszczalni ścieków*, *Rocznik Ochrona Środowiska* 2015, t. 17, s. 603–615.

⁴⁹ I. Sówka, *Assessment of Air Quality in Terms of Odour According to the Selected European Guidelines: Grid and Plume Measurements*, *Environment Protection Engineering* 2010, t. 36, nr 2, s. 133–141; teźże, *Ocena zasięgu oddziaływania zapachowego zakładu przemysłowego na przykładzie wybranej cukrowni*, *Ochrona Środowiska* 2011, t. 33, nr 1, s. 31–34; teźże, *Metody identyfikacji odorotwórczych gazów emitowanych z obiektów przemysłowych*, Wrocław 2011.

⁵⁰ J. Krystek, *Jak badać odory?*, *Przegląd Komunalny* 2017, nr 4, s. 11–12; R. Barczak, A. Kulig, *Klasyfikacja metod badawczych stosowanych w ocenie oddziaływania zapachowego oczyszczalni ścieków komunalnych*, w: *Interdyscyplinarne zagadnienia w inżynierii i ochronie środowiska*, red. T.M. Traczewska, Wrocław 2012, s. 65–72.

Pierwsza, mająca unormowanie w polskim systemie prawnym, polega na oznaczeniu pojedynczych substancji, których poziomy są limitowane. Najczęściej korzysta się z różnych metod chromatograficznych. Druga droga polega na zastosowaniu metody olfaktometrii dynamicznej, tj. ocenie zapachu przez specjalnie wybranych i przeszkolonych „wąchaczy”⁵¹. Metoda ta oczywiście była krytykowana ze względu na subiektywność oceny⁵². Zapomina się jednak, że takie pomiary prowadzone są w specjalny sposób i przy zastosowaniu standardowych warunków⁵³. Dodatkowo wyniki poddawane są analizie statystycznej. Aby pomiary były jak najbardziej obiektywne, warunki przeprowadzania pomiaru olfaktometrycznego zostały znormalizowane⁵⁴. W 2022 r. norma ta została zaktualizowana⁵⁵. Metoda olfaktometrii dynamicznej nie jest jedyną metodą analizy sensorycznej, w której analizie dokonuje się metodami organoleptycznymi, czyli za pomocą ludzkich zmysłów⁵⁶. Dodatkowo metoda olfaktometrii dynamicznej może być podstawą do dalszego modelowania rozprzestrzeniania się substancji w środowisku⁵⁷. Metoda olfaktometrii jest cały czas doskonała i rozwijana⁵⁸.

Metoda olfaktometrii dynamicznej posiada również swoją jednostkę, oznaczoną jako ouE/m^3 . Wartość tej jednostki odpowiada krotności rozcieńczenia próbki, aby była równa uciążliwości zapachowej wzorca. Dopuszczalne wartości tej jednostki w krajach, w których jest zdefiniowana, wynoszą najczęściej poniżej 10, podczas gdy pomiary substancji zapachowych z obiektów uciążliwych zapachowo mogą osiągać wartości setek tysięcy.

⁵¹ J. Kośmider, *Pomiary stężenia zapachowego metodą olfaktometrii dynamicznej zgodnie z PN-EN 13725:2007*, *Wodociągi – Kanalizacja* 2007, nr 10, s. 34–35.

⁵² *Taž, Strategia zmniejszania uciążliwości odorowych*, *Ochrona Powietrza i Problemy Odpadów* 2005, t. 39, nr 1, s. 1–6.

⁵³ I. Sówka, U. Kita, M. Skrętowicz, A. Nych, J. Zwoździak, *Warunki i wymogi niezbędne do prawidłowego funkcjonowania Laboratorium Badań Olfaktometrycznych*, *Rocznik Ochrona Środowiska* 2013, t. 15, s. 1207–1215.

⁵⁴ PN-EN 13725:2007 *Jakość powietrza – Oznaczanie stężenia zapachowego metodą olfaktometrii dynamicznej*.

⁵⁵ PN-EN 13725:2022-07 *Emisja ze źródeł stacjonarnych – Oznaczanie stężenia odorów za pomocą olfaktometrii dynamicznej i szybkości emisji odorów*.

⁵⁶ S. Mierzejewska, *Normy dotyczące analizy sensorycznej*, *Inżynieria Przetwórstwa Spożywczego* 2017, nr 3/4 (23), s. 44–46.

⁵⁷ I. Sówka, *Określenie zapachowego oddziaływania wybranego zakładu przetwórstwa rolno-spożywczego przy zastosowaniu olfaktometrii dynamicznej oraz metod obliczeniowych*, *Proceedings of ECOpole* 2011, t. 5, nr 1, s. 317–323.

⁵⁸ S. Lisman, A. Huszał, *Analiza możliwości zastosowania zmodyfikowanego prototypu przystawki odometrycznej INiG – PIB na potrzeby wykonywania pomiarów metodą olfaktometrii dynamicznej*, *Nafta-Gaz* 2018, nr 11, s. 839–845; B. Krajewska, J. Kośmider, *Standardy zapachowej jakości powietrza*, *Ochrona Powietrza i Problemy Odpadów* 2005, t. 39, nr 6, s. 181–191.

Zakończenie

Uciążliwość zapachowa jest poważnym, ale ciągle nierozwiązanym prawnie problemem. Mimo interpelacji poselskich⁵⁹, wystąpień Rzecznika Praw Obywatelskich⁶⁰ czy wspólnego apelu Rzecznika Praw Obywatelskich i organizacji ekologicznych⁶¹, dalej brakuje przepisów prawnych, które regulowałyby to zagadnienie. Opracowane dotąd dokumenty, czyli Kodeks Przeciwdziałania Uciążliwości Zapachowej⁶² czy zalecenia dotyczące bezpiecznej odległości od zabudowań dla przedsięwzięć, których funkcjonowanie wiąże się z ryzykiem powstawania uciążliwości zapachowej⁶³, są tylko zaleceniami i nie mają żadnej mocy prawnej. Dokumenty te Michał Łyszkowski uznał za niezadawalający nikogo półśrodek⁶⁴. Ciągłe stosowane są pewnego rodzaju środki zastępcze, takie jak możliwość skorzystania z zakazu lokalizacji określonych instalacji emitujących odory, które mogą być zapisane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego⁶⁵.

Należy się zastanowić, czy brak przepisów normujących uciążliwość zapachową ma konsekwencje społeczne i prawne. Najważniejszy akt prawny obowiązujący w Polsce, tj. Konstytucja RP⁶⁶ jako jedną z cech państwa wymienia w art. 2 zasadę demokratycznego państwa prawnego, które urzeczywistnia zasady sprawiedliwości społecznej. Komentując ten artykuł, Bartosz Rakoczy zauważył, że współczesne demokratyczne państwo prawne powinno uwzględniać także wymogi z zakresu

⁵⁹ Interpelacja poselska nr 11339, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=35A17143> [dostęp: 25.07.2022 r.]; interpelacja poselska nr 11657, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BU7CRH> [dostęp: 25.07.2022 r.].

⁶⁰ Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich nr V.7203.78.2017.GH z dnia 28 marca 2019 r., <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Wyst%C4%85pienie%20do%20Prezesa%20Rady%20Ministr%C3%B3w%20ws.%20uci%C4%85%C5%B4liwo%C5%9Bci%20zapachowych.pdf> [dostęp: 25.07.2022 r.].

⁶¹ Wspólny apel Rzecznika Praw Obywatelskich i organizacji pozarządowych w sprawie uciążliwości zapachowych, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Wspolny_apel_RPO_i_organizacji_pozarządowych_do_rządu_ws_uciążliwości_zapachowych_18.10.2018_0.pdf [dostęp: 25.07.2022 r.].

⁶² Kodeks Przeciwdziałania...

⁶³ I. Rackiewicz, E. Płuska, T. Przybyła, M. Rosicki, T. Schönfelder, I. Sobecki, U. Miller, I. Sówka, *Bezpieczne odległości...*

⁶⁴ M. Łyszkowski, *Odory jako prawny problem gospodarki odpadami*, Kontrola Państwowa 2018, nr 63, s. 98–113.

⁶⁵ G. Rząsa, *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jako prawny środek ochrony przed uciążliwościami odorowymi – wybrane zagadnienia*, Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2019, nr 1, s. 45–61.

⁶⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

ochrony środowiska⁶⁷. Jakub Zegarlicki jako podstawową cechę państwa prawnego wyróżnia pewność prawa⁶⁸. Według tego autora jednym z ważnych celów prawa jest bezpieczeństwo prawne. Agata Miętek przeanalizowała, jak zasada demokratycznego państwa prawnego była rozumiana przez Trybunał Konstytucyjny i doktrynę⁶⁹. Kolejną zasadą, którą należy wymienić w tym kontekście, jest zasada ochrony zaufania obywateli do państwa⁷⁰. Również prowadzone postępowania administracyjne w sprawach ochrony środowiska powinny realizować zasadę pogłębiania zaufania obywateli do władzy publicznej⁷¹.

Analiza orzecznictwa wykazała, że pojawia się świadomość negatywnego oddziaływania odorów. Pierwotna linia orzecznicza prezentowała stanowisko, że ponieważ brak jest przepisów dotyczących oznaczania uciążliwych zapachów, to nie można z tego powodu w żaden sposób ograniczać działalności przedsięwzięć, które emitują takie zapachy. Obecnie coraz częściej sądy administracyjne uznają, że uciążliwe zapachy mogą szkodliwie wpływać na zdrowie i życie ludzi, a tym samym negatywnie oddziałują na środowisko i powinny być brane pod uwagę przy wydawaniu decyzji administracyjnych.

Opóźnienie w wydaniu przepisów dotyczących uciążliwości zapachowych może doprowadzić do sytuacji, w której zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami powstaną przedsięwzięcia emitujące odory. Nowe przepisy mogą spowodować kolizję zasad ochrony środowiska z zasadami ochrony praw nabytych oraz *lex retro non agit*⁷².

Uciążliwości zapachowe są subiektywne. Dlatego do oceniania odorów można, a nawet należy zastosować subiektywne metody oceny. Taką metodą jest metoda olfaktometrii dynamicznej. Dzięki znormalizowanej procedurze, udziale

⁶⁷ B. Rakoczy, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, w: Z. Bukowski, E. Czech, K. Karpus, B. Rakoczy, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, 2013 [wyd. el. LEX], Komentarz do art. 2, teza 2.

⁶⁸ J. Zegarlicki, *Pewność prawa jako istotna wartość państwa prawnego*, *Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna* 2017, t. 6, nr 2, s. 142–166.

⁶⁹ A. Miętek, *Zasada demokratycznego państwa prawnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, *Dialogi Polityczne* 2009, nr 11, s. 75–85.

⁷⁰ J. Węglińska, *Zasada ochrony zaufania obywateli do państwa i do stanowionego przez nie prawa jako dyrektywa poprawnej legislacji*, *Prawo w Działaniu. Sprawy Cywilne* 2020, nr 42, s. 169–188; Ż. Skrenty, *Zaufanie obywateli do organów władzy publicznej w świetle orzecznictwa sądowego i poglądów doktryny*, *Studia Lubuskie* 2013, t. 9, s. 97–112.

⁷¹ M. Sawczuk, *O zasadzie pogłębiania zaufania obywateli do władzy publicznej*, *Studia Prawnoustrojowe* 2012, nr 18, s. 155–172; M. Grzymisława-Cybulska, *Istota i znaczenie obowiązku prowadzenia postępowania administracyjnego w sposób budzący zaufanie do organów władzy publicznej*, w: *Sprawiedliwość i zaufanie do władz publicznych w prawie administracyjnym*, red. M. Stahl, M. Kasiński, K. Włażlak, Warszawa 2015, s. 433–446.

⁷² J. Zalesny, *Zasady prawidłowej legislacji*, *Studia Politologiczne* 2009, nr 13, s. 11–47.

wykwalifikowanego personelu i zastosowaniu metod statystycznych do analizy końcowego wyniku staje się ona jednak statystycznie obiektywna i tym samym otrzymane wyniki mogą być porównywalne. Nie można więc twierdzić, że obecnie brak jest metod badania odorów. Tym samym jak najszybsze wprowadzenie przepisów dotyczących uciążliwości zapachowych powinno być sprawą priorytetową. Rzecz jasna technika olfaktometrii dynamicznej nie rozwiąże wszystkich spraw związanych z uciążliwością odorową, ale jej umocowanie prawne pozwoli na jednoznaczne określenie skali tej uciążliwości. Tym samym nastąpi obiektywizacja subiektywnego odczucia, jakim jest zapach. Dodatkowo pozwoli to na ocenę skuteczności środków stosowanych do eliminacji uciążliwości zapachowej.

Bibliografia

- Barczak R., Kulig A., *Klasyfikacja metod badawczych stosowanych w ocenie oddziaływania zapachowego oczyszczalni ścieków komunalnych*, w: *Interdyscyplinarne zagadnienia w inżynierii i ochronie środowiska*, red. T.M. Traczewska, Wrocław 2012.
- Bujny J., Maśliński M., *Zwalczanie uciążliwości zapachowych w świetle aktualnie obowiązujących przepisów prawnych*, *Finanse Komunalne* 2018, nr 1–2.
- Górski M., *Regulacje odorowe (część 1)*, *Przegląd Komunalny* 2016, nr 12.
- Górski M., *Regulacje odorowe (część 2)*, *Przegląd Komunalny* 2017, nr 1.
- Górski M., *Regulacje prawne w zakresie uciążliwości odorowych (część 3)*, *Przegląd Komunalny* 2017, nr 2.
- Górski M., w: M. Górski i in., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Gruszecki K., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa 2008.
- Grzymisława-Cybulska M., *Istota i znaczenie obowiązku prowadzenia postępowania administracyjnego w sposób budzący zaufanie do organów władzy publicznej*, w: *Sprawiedliwość i zaufanie do władz publicznych w prawie administracyjnym*, red. M. Stahl, M. Kasiński, K. Wlazlak, Warszawa 2015.
- Hejbudzki M., *Publicznoprawne formy przeciwdziałania zjawisku tzw. uciążliwości odorowej wynikającej z działalności rolniczej opartej na produkcji trzody chlewnej w fermach wielkotowarowych*, *Acta Scientiarum Polonorum, Administratio Locorum* 2018, t. 17, nr 4.
- Jachnik E., *Prawne aspekty ochrony zapachowej jakości powietrza*, *Przegląd Prawa Rolnego* 2017, nr 1 (20).
- Karpiuk M., *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 lutego 2018 r. (II OSK 2524/17)*, *Studia Iuridica Lublinensia* 2019, t. 28, nr 1.
- Karpiuk M., *Glosa do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 19 kwietnia 2017 r. (IV SA/Wa 312/17)*, *Studia Iuridica Lublinensia* 2018, t. 27, nr 4.
- Kodeks Przeciwdziałania Uciążliwości Zapachowej*, <https://www.gov.pl/web/klimat/uciazliwosc-zapachowa> [dostęp: 20.07.2022 r.].

- Kośmider J., *Pomiary stężenia zapachowego metodą olfaktometrii dynamicznej zgodnie z PN-EN 13725:2007*, Wodociągi – Kanalizacja 2007, nr 10.
- Kośmider J., *Strategia zmniejszania uciążliwości odorowych*, Ochrona Powietrza i Problemy Odpadów 2005, t. 39, nr 1.
- Krajewska B., Kośmider J., *Standardy zapachowej jakości powietrza*, Ochrona Powietrza i Problemy Odpadów 2005, t. 39, nr 6.
- Krystek J., *Jak badać odory?*, Przegląd Komunalny 2017, nr 4.
- Krystek J., *Ocena oddziaływania na środowisko. Teoria i praktyka*, Warszawa 2020.
- Lisman S., Huszał A., *Analiza możliwości zastosowania zmodyfikowanego prototypu przystawki odorymetrycznej INiG – PIB na potrzeby wykonywania pomiarów metodą olfaktometrii dynamicznej*, Nafta-Gaz 2018, nr 11.
- Łyszkowski M., *Odory jako prawny problem gospodarki odpadami*, Kontrola Państwowa 2018, nr 63.
- Mierzejewska S., *Normy dotyczące analizy sensorycznej*, Inżynieria Przetwórstwa Spożywczego 2017, nr 3/4 (23).
- Miętek A., *Zasada demokratycznego państwa prawnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, Dialogi Polityczne 2009, nr 11.
- Rackiewicz I., Pluska E., Przybyła T., Rosicki M., Schönfelder T., Sobecki I., Miller U., Sówka I., *Bezpieczne odległości od zabudowań dla przedsięwzięć, których funkcjonowanie wiąże się z ryzykiem powstawania uciążliwości zapachowej*, <https://www.gov.pl/web/klimat/uciazliwosc-zapachowa> [dostęp: 20.07.2022 r.].
- Radziszewski E., *Prawo ochrony środowiska. Przepisy i komentarz*, Warszawa 2003.
- Rakoczy B., *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, w: Z. Bukowski, E. Czech, K. Karpus, B. Rakoczy, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, 2013 [wyd. el. LEX].
- Rząsa G., *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jako prawny środek ochrony przed uciążliwościami odorowymi – wybrane zagadnienia*, Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2019, nr 1.
- Sawczuk M., *O zasadzie pogłębiania zaufania obywateli do władzy publicznej*, Studia Prawnoustrojowe 2012, nr 18.
- Skrenty Ż., *Zaufanie obywateli do organów władzy publicznej w świetle orzecznictwa sądowego i poglądów doktryny*, Studia Lubuskie 2013, t. 9.
- Smurzyńska A., Dach J., Dworecki Z., Czekala W., *Emisje gazowe podczas gospodarki gnojnicą*, Inżynieria i Ochrona Środowiska 2016, t. 19, nr 1.
- Sówka I., *Assessment of Air Quality in Terms of Odour According to the Selected European Guidelines: Grid and Plume Measurements*, Environment Protection Engineering 2010, t. 36, nr 2.
- Sówka I., *Ocena zasięgu oddziaływania zapachowego zakładu przemysłowego na przykładzie wybranej cukrowni*, Ochrona Środowiska 2011, t. 33, nr 1.
- Sówka I., *Określenie zapachowego oddziaływania wybranego zakładu przetwórstwa rolno-spożywczego przy zastosowaniu olfaktometrii dynamicznej oraz metod obliczeniowych*, Proceedings of ECOpole 2011, t. 5, nr 1.
- Sówka I., *Metody identyfikacji odorotwórczych gazów emitowanych z obiektów przemysłowych*, Wrocław 2011.
- Sówka I., Bokowa A., Pachurka Ł., Grzelka A., *Najważniejsze regulacje odorowe obowiązujące w Polsce i Kanadzie*, Przegląd Komunalny 2017, nr 4.
- Sówka I., Karski L., *W oczekiwaniu na ustawę odorową*, Przegląd Komunalny 2018, nr 3.

- Sówka I., Kita U., Skrętowicz M., Nych A., Zwoździak J., *Warunki i wymogi niezbędne do prawidłowego funkcjonowania Laboratorium Badań Olfaktometrycznych*, Rocznik Ochrona Środowiska 2013, t. 15.
- Szymański K., Janowska B., Piekarski J., *Metodologiczne aspekty badania substancji odorowych w otoczeniu oczyszczalni ścieków*, Rocznik Ochrona Środowiska 2015, t. 17.
- Węglińska J., *Zasada ochrony zaufania obywateli do państwa i do stanowionego przez nie prawa jako dyrektywa poprawnej legislacji*, Prawo w Działaniu. Sprawy Cywilne 2020, nr 42.
- Wierzbńska W., Świeńczyk B., *Regulacje prawne w Polsce i krajach UE w zakresie ochrony powietrza ze szczególnym uwzględnieniem aspektu uciążliwości odorowej*, Inżynieria Ekologiczna 2020, t. 21, nr 2.
- Zaleśny J., *Zasady prawidłowej legislacji*, Studia Politologiczne 2009, nr 13.
- Zegarlicki J., *Pewność prawa jako istotna wartość państwa prawnego*, Filozofia Publiczna i Edukacja Demokratyczna 2017, t. 6, nr 2.
- Zwoździak J., Dziewa M., Szałata Ł., Kwiecińska K., Cuske M., Piechocka A., Bartosik N., *Lista substancji i związków chemicznych, które są przyczyną uciążliwości zapachowej*, <https://www.gov.pl/web/klimat/uciazliwosc-zapachowa> [dostęp: 20.07.2022 r.].

